

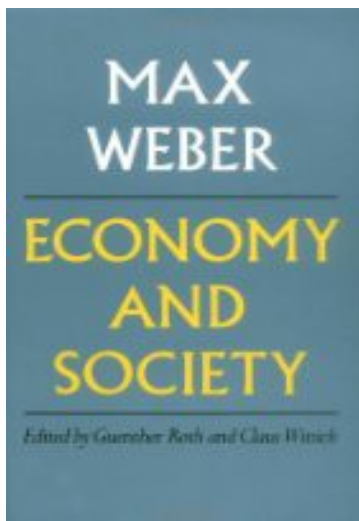
6.1.2011, 10.00-13.30

Politična moč, avtoriteta in vpliv

Literatura:

J.J. Macionis in K. Plummer, *Sociology: A Global Introduction*

-poglavje 16 *Power, governance and social movements, str.504-39*

Moč in vpliv

Moč je zmožnost doseganja ciljev kljub odporu ali nestrinjanju drugih (konflikt interesov!). Moč se lahko izvaja kot **prisila**, **dominacija** in **avtoriteta**.

- a) **Prisila** je doseganje ciljev na način premagovanja odpora drugih, brez soglasja (npr. z represivnimi sredstvi).
- b) **Dominacija** je podrejanje odločitvam drugim zaradi lastnih interesov, delno soglasje (npr. odnos delodajalec-zaposleni).
- c) **Avtoriteta** je moč, ki jo posamezniki sprejemajo kot legitimno, čeprav se z njo ne strinjajo.

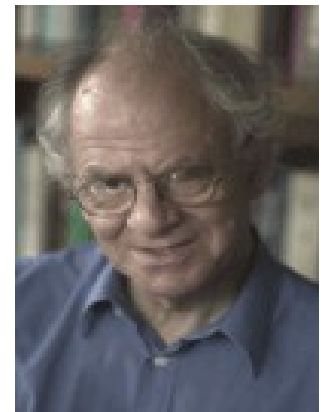
Vpliv je zmožnost doseganja ciljev s pomočjo prepričevanja drugih (ni konflikta interesov!)

Sodobni pogledi na moč

Weberjanska tradicija

- **Pluralisti ali enodimenzionalni pogled na moč** (R. Dahl: *Who governs?* 1961, Yale University Press) Moč se izraža v situacijah odprtega konflikta interesov.
- **Dvodimenzionalni pogled na moč** (P. Bachrach in M.S. Baratz: članek „The two faces of power“, 1962 in knjiga *Power and Poverty*, 1971, Oxford University Press) Moč se odraža tako v situacijah odkritega kot tudi prikritega konflikta interesov (zamolčani interesi, nemožnost izražanja interesov).
- **Tridimenzionalni pogled na moč** (S. Lukes: *Power: A Radical view*, Palgrave Macmillan 1974 in 2005) Potrebno je razlikovati med dejanskim (odkritim in prikritim) konfliktom in latentnim konfliktom.

Avtoriteta

- **Avtoriteta je moč, ki je legitimna** (legitimnost ne implicira racionalnosti ali pravičnosti!).
- Legitimna moč pomeni, da je uporaba moči s strani elit razumljena kot upravičena in da podrejeni smatrajo za svojo dolžnost, da se ji podrejujejo, čeprav to ni nujno v skladu z njihovimi materialnimi in idealnimi interesi. Podrejanje je prostovoljno, podrejeni nanj pristajajo **v zameno** za **omejitev moči**, ki jo prinaša legitimna moč (principi legitimnosti omejujejo moč za razliko od despotske moči, ki je neomejena in temelji na prisili).
- **V konkretnih zgodovinskih situacijah se prepletajo različni tipi legitimnosti**

Vrste avtoritete glede na izvor legitimnosti:

➤ Tradicionalna avtoriteta

Podrejeni spoštujejo odločitve nadrejenih, tudi če so v nasprotju z njihovimi interesi, v kolikor so v soglasju s tradicijo kot dolgotrajnimi kulturnimi vzorci (Weber: Vsakdanja rutina je „sveta“). Problem: nosilci moči so omejeni le s tradicijo, problematično je povečevanja moči vis-a-vis drugim tradicionalnim akterjem (primer: obdobje centralizacije držav od 12st. dalje).

➤ Karizmatična avtoriteta

Spoštovanje odločitev nosilcev moči izhaja iz prepričanja v njihove izjemne sposobnosti za vodenje in odločanje, pomen politične kreativnosti.

Karizmatična avtoriteta je revolucionarna. Problem: karizmatična avtoriteta je nestabilna, ker ni vpeta v družbeno organizacijo ampak vezana na izjemne posameznike.

➤ Racionalno-legalna avtoriteta

Moč je legitimna, v kolikor ostaja znotraj pravnih okvirov v dveh pogledih: prvič, moč mora biti v rokah posameznikov in institucij, ki so za to predvideni (izvoljeni, imenovani), in drugič, s svojim delovanjem posamezni nosilci moči ne smejo kršiti pravnih in moralnih norm zapisanih v zakonih in pravilih.

Problem: rutinizacija odločitev, politika brez vodje (M. Weber: „leaderless“ politics).

Politika in politični sistemi

Moč je prisotna v vseh družbenih institucijah, od družine do delovnih organizacij in države.

➤ **Politika** je osrednja družbena institucija, kjer se moč uporablja za določanje pogojev delovanja in usmerjanje vseh ostalih družbenih institucij.

➤ **Politični sistemi** se razlikujejo glede na to, kako se **izvaja moč, na čem temelji avtoriteta in kako so določeni nosilci moči.**

Tipi sodobnih političnih sistemov

- **Monarhija** (dinastična vladavina, tradicionalna avtoriteta; absolutne monarhije (12) - Saudska Arabija, Kuvajt in konstitutivne monarhije (31) - Belgija, Velika Britanija, v katerih politična moč prehaja v roke izvoljenih predstavnikov)
- **Totalitarni politični sistem** (ni politične opozicije, politične pravice in civilne svoboščine močno omejene, poudarek na indoktrinaciji in internalizaciji vodilne ideologije, karizmatična avtoriteta, uporaba sile, atomizacija družbe in kontrolirana participacija, Vzhodna Evropa pred tranzicijo, Kuba)
- **Avtoritarni politični sistem** (manjši poudarek na indoktrinaciji kot v totalitarnih režimih, uporaba sile, prepoved opozicije in participacije državljanov, politične pravice in civilne svoboščine močno omejene; vojaški režimi Latinske Amerike in Afrike)
- **Demokracija** (politični sistem, v katerem državo vodijo izvoljeni predstavniki; reprezentativna demokracija, racionalno-legalna avtoriteta; uporaba sile močno omejena; večina držav danes je demokracij; minimalna definicija demokracije je **vladavina večine ob ustavno zagotovljeni enakosti in svobodi** – enakosti pred zakonom in ustavno zagotovljenih svoboščinah in političnih ter socialnih pravicah.

1192494 www.fotosearch.com

Državljanstvo

Razvoj državljanstva po T.S. Marshall-u (*Class, Citizenship, and Social Development*, 1959 in *Citizenship and social class*, 1992

- **Civilne pravice (svoboščine):** od sredine 18. stoletja, liberalna demokracija
- **Politične pravice:** konec 19. stoletja, politična ali „electoral“ demokracija
- **Socialne pravice:** 20. stoletje, socialna demokracija

Razvoj moderne države: od despotske k infrastrukturni moči

Delež BDP namenjen stroškom za socialno varstvo

Leto	Avstrija	Francija	VB	Nizozemsk	Danska	Nemčija
1900			0.7		1.0	
1920	2.0	2.8	4.1	3.2	2.7	7.5
1940	2.3	5.1	5.3	4.4	4.8	11.1
1960	7.3	8.9	9.6	8.7	7.6	14.9
1975	10.8	9.2	15.0	17.2	24.6	20.8

Delež stroškov za obrambo v državnem proračunu

Leto	Avstrija	Francija	VB	Nizozemsk	Danska	Nemčija
1875		23.2			37.8	34.0
1900		37.7	74.2	26.4	28.9	22.9
1925	7.7	27.8	19.1	15.1	14.2	4.0
1950		20.7	24.9	18.3	15.6	13.5
1975	4.9	17.9	14.7	11.3	7.4	6.4

Dileme sodobnih demokracije

Razvoj moderne države spremlja rast birokratskega aparata, ki kontrolira vse večji delež BNP, 20. stoletje pomeni rast **infrastrukturne moči države**. Država je tudi vse večji zaposlovalec. Zato prihaja do **antagonizma med demokracijo in birokracijo**: birokratski aparat zasedajo ljudje, ki niso izvoljeni in zato tudi niso odgovorni volivcem, čeprav sprejemajo odločitve, ki so v javnem interesu (o tej dilemi pisal že M. Weber, rešitev videl v karizmatičnem politiku).

Politična demokracija in civilne svoboščine: Freedom House indeks svoboščin. Države so lahko demokratične v smislu volitev, imajo pa nizko stopnjo civilnih svoboščin (Fareed Zakaria: The Rise of Illiberal Democracy).

2003 – število držav ocenjenih kot “svobodnih” večje od “nesvobodnih” in delno “svobodnih)

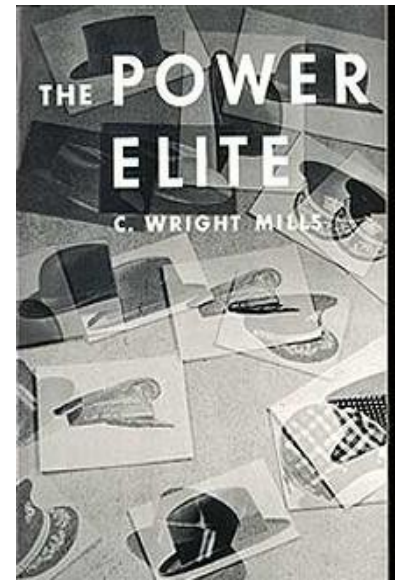
2009 - 89 svobodnih, 62 delno svobodnih, 42 nesvobodnih

ROBERT A. DAHL

- foreword by douglas w. rae
- new preface by the author

**Who
Governs?**
second edition
democracy and power in an american city

Porazdelitev moči v demokracijah

Tri teorije porazdelitve moči med elitami v sodobnih demokracijah:

Pluralistični model (“pluralist model”): avtor R. Dahl

Elitistični model (“elitist model”): avtor C.W. Mills

Vladajoči razred (“ruling elite model”): avtor R. Miliband

Politična participacija

Politična participacija je način vplivanja državljanov na izbor nosilcev političnih funkcij, na sprejemanje političnih odločitev in njihovo izvajanje:

Neposredna ali participativna demokracija (referendum)

Posredna ali reprezentativna demokracija (volitve)

“Šibka” demokracija (J.A. Schumpeter): vloga državljanov pri upravljanju političnih zadev naj bo omejena na udeležbo na volitvah oziroma izbiranju političnih predstavnikov, ter na kontinuiran nadzor nad njihovim delovanjem s strani ustreznih institucij.

“Močna” demokracija (J.S. Mill): politična aktivnost državljanov ima mnogo pozitivnih posledic. S participacijo se državljani učijo in zorijo v civilnem smislu.

Teza o krizi sodobnih demokracij:

Državljeni v mnogih sodobnih demokracijah vse manj sodelujejo v različnih oblikah politične participacije (**udeležba na volitvah, članstvo v političnih strankah, sodelovanje v prostovoljnih organizacijah**).

Alternativna teza:

Državljeni v sodobnih demokracijah opuščajo konvencionalne oblike politične participacije in se udeležujejo novih oblik participacije (**nova socialna gibanja, direktno kontaktiranje nosilcev moči, izražanje mnenj skozi medije, oblikovanje ad hoc civilnih skupin**).

Referendum?